

CIZINEC
HLEDÁ BYT

---

*Věnováno
Dru Josefu Trägerovi*

Postavy i děje v tomto románu jsou vymyšleny a případná
jmenná či jiná shoda s žijícími osobami je ryze náhodná

KAPITOLA PRVNÍ

PAN NORMAN vynesl svému nájemníku kufr jen před dům. Měl sice původně v úmyslu vyprovodit doktora až ke stanici podzemní dráhy nebo k autobusu, proto si také oblékl kožich a natáhl rukavice, ale rozhodl se jinak, sotva vystrčil hlavu ze dveří. Bylo zima a vanul pichlavý vítr. Trochu zrozpáčitel, když postavil těžký černý kufr na chodník a pohlédl doktorovi do očí, rozšířených zřejmým překvapením. Rozpaky prvního muže a překvapení druhého způsobily, že chvíli trvalo, než si podali ruce. A v panu Normanovi špatné svědomí se na několik okamžiků pustilo do křížku s leností a se strachem před nachlazením. Svědomí bylo v mžiku poraženo.

„Tak ještě jednou — mnoho štěstí, doktore. A odpusťte, že s vámi nejdu dál, já se hned nachladím, jakmile se zpotím, a váš kufr je zatraceně těžký!“

„Ovšem, ovšem, pane Normane, vždyt já bych beztoho nedovolil, abyste se tahal s mým haraburdím. Buďte hodně zdrav a vyřídte poručení své paní. Děkuji vám za všechno, bylo to u vás hezké, ostatně — jistě se neloučíme navždy.“

„Já děkuji vám, doktore.“

„Zač, prosím vás?“

„Že jste dobrovolně uvolnil pokoj pro mou sestru. To se ví, že za to.“

Doktor Marek mávl rukou a poražené svědomí pana Normana ještě zašeptalo: „Jiný člověk na jeho místě by to neudělal, a já bych se s jiným nájemníkem tak trapně neloučil. Ale když je opravdu psí počasí,“ dodala rychle lenost.

Rozešli se. Pan Norman se vrátil do chodby a mnul si ruce; ne proto, že by mu byly zkrěhly, nýbrž nad dobrým nápadem: dá si teď whisky! Vstoupil do kuchyně. Ze sousedního pokoje se zeptal ženský hlas:

„Co je? Vzal si taxi?“

„Vzal,“ zalhal pan Norman. „Je tam zima a vítr, že by člověk psa ze stavení nevyhnal. Mám strach, jestli jsem se s tím kufrem nezpotočil. Víš, že hned...“

„Že si hned nenaleješ whisky, když máš strach.“

„No vidíš, vůbec mě to nenapadlo. Ale vnukla jsi mi skvělou myšlenku. Br, ten doktor promrzne! Ale je to hodný člověk, k pohledání! Jen jsem před týdnem začal, že přijede do New Yorku sestra a že nevím, kam ji uložit, a on se hned dovtípil.“

„Dovtípil! Každý se dovtípí, že dříve nebo později musí opustit byt, chce-li ho domácí vyhodit!“

„Už zase vykládáš nesmysly! Za prvé teď nájemníky chrání zákon a za druhé já ho nechtěl vyhodit. Pořádně platil, nevodil si k sobě ženské a neopíjel se. Ty hned vyletiš, když o někom slyšíš, že je dobrý člověk.“

„Dobrý člověk! U tebe je každý blázen dobrák. Podivín to byl! A z čeho žije? Už jsi viděl doktora, který neléčí? Já se mu vyhýbala, měl zvláštní oči a chodil tak ohnutý, jako by se bál, že mu užuž skočí na krk policie.“

Ten, o němž byla řeč, vystoupil z podzemní dráhy na 103. ulici. Nesl kufr v pravici, pak v levici, zkoušel dostat jej na rameno, ale nepodařilo se mu to a nikdo z mimojdoucích, přihlížejících se zájmem jeho neúspěšnému počínání, mu nepomohl. Nakonec kufr nesl oběma rukama před sebou. Vadil mu v chůzi. Klopýtal a slabě sténal, na čele mu vyrazil pot a stékal po nose a po tvářích. Hned, jakmile se vypotácel na světlo denní, uvítal ho nápis na automatu Columbia:

Spěchej s rozvahou a před vážným rozhodnutím si dopřej občerstvení.

Muž s kufrem uposlechl moudrého vyzvání a vstoupil.

„Hej, vy! Ano, vy s tou rakví! Zapomněl jste na lístek!“

Prudce sebou škubl a v chvatu téměř provinilem táhl kufr zpět k východu, aby si z čerstvě nalakované truhly vytáhl účtenku. V truhle zazvonilo, muž s kufrem znovu sebou škubl, ale usmál se zbytečnému leknutí a belhal se s lístkem ve zvednuté levici a s břemenem v ztuhlé pravici k pultu. Teprve před ním se rozpomněl, že má jen dvě ruce, a začal se nervózně rozhlížet, kam uložit zavazadlo.

„Počkejte, počkejte, příteli! Vezměte si nejdříve podnos,

tady jej máte, objednejte si, nač máte chuť, a já vám zatím odnesu kufr tamhle k tomu stolu, vidíte jej? Jste asi poprvé v New Yorku — co?“

Byl to kněz, měl kolárek. A hřmotnou postavu, usměvavé modré oči a mnoho, přemnoho vrásek na vysokém čele. Jeho hlas byl školen zkušenostmi kazatele a zpovědníka, zněl vláčně a shovívavě, patrně často pomáhal z nesnázi cizincům nebo hledajícím a bloudícím.

„Jste nesmírně lakav, ale neobtěžujte se, prosím... já... ó, děkuji, mockrát děkuji, nejsem poprvé v New Yorku, ale jsem trochu unaven. Hned přijdu za vámi, vezmu si jen čaj.“

Laskavost je nakažlivá. Děvčata za pultem obdarovala udýchaného a zastydle zpoceného muže úsměvy, černovláska, jež mu podala čaj a proskřípla lístek, naklonila se k jeho uchu a šeptem doporučila tvarohový koláč, neboť je prý dnes mimořádně dobrý, a kuchtík, nesoucí právě opatrně na obrovské míse celé kopečky pochváleného moučnicku, kývl na doktora Marka přátelsky bradou a šibalsky přimhouřil jedno oko. Pod dotyky vlídnosti se rychle uklidnily doktorovy roztřesené ruce a jeho roztěkané oči utkvěly nyní pozorněji na věcech a lidech. Pořád děkoval: děvčatům, číšníkovi, který odměřoval hostům po jedné lžičce cukru do každého šálku, uklízečům, když mu uvolňovali cestu mezi židlemi, a poznovu onomu duchovnímu, k němuž teď přisedl. Důstojný otec neseděl za stolem sám. Naproti němu dřepěl hubený, bledoučký mladík s mohutnou nečesanou hřívou, hleděl upřeně do hrnečku na zaschlou skvrnu po černé kávě, bradu si podpíral pěstmi a kusoval si dolní ret. Měl rýmu a potahoval. A tvářil se zoufale jako kandidát sebevraždy nebo psychoanalytického léčení.

Kněz odvrátil od něho oči jen v okamžiku, kdy dr. Marek přisedl, ale pak je hned zase upřel na svůj protějšek. Ti dva, kněz a mladík, patřili k sobě, to bylo od první vteřiny zřejmé, ač drahnou chvíli na sebe nepromluvili. Doktor srkal čaj a občas si sáhl na svůj kufr, jenž stál u jeho nohou.

„Ne, milý kamaráde,“ řekl konečně kněz zhroucenému mladíkovi, „celé neštěstí nepramení z vašeho povolání, nýbrž z vaší povahy. Býti básníkem neznamená vyhledávat stůj co stůj žal.“

Pohled důstojného otce se trochu svezl zpod víček a zavádil o tvář doktora Marka. Snad hledal souhlas, snad také pátral po dojmu, jakým na cizince zapůsobí přítomnost básníková. Hromádka neštěstí, skrývající poetu, byla skoupá na řeč. Řekla chraptivě jen tři vzdorná slova: „Nerozumíte poezii, otče.“ Pak mladík již opět mlčel a potahoval. Ti dva se sotva nadáli, že ticho přeruší plachý cizinec. Téměř se lekli, když se tak stalo.

„Já myslím, že básník nesmí vyhledávat žal, nikdo z nás nesmí hledat žal, jen radost.“

Mladík zatajil dech a promnul si oči, jako by chtěl lépe vidět. Duchovní rychle obrátil tvář k cizinci, ale trvalo několik okamžiků, než se v ní rozhostil dřívější shovívavý úsměv.

„Ano, příteli, nejste příliš vzdálen pravdy. Jaké jste národnosti?“

Úsměv se prohloubil a rozšířil, když se duchovní vědouc-ně zeptal po národnosti.

„Čech.“

Kazatel hned potom se změnil v zpovědníka:

„A vaše povolání?“

„Lékař.“

„Lékař — to bych byl býval neuhodil!“

Zpověď přerušil básník. Vstal. Byl strašidelně vytáhlý, ještě o dobrou půl hlavy vyšší než kněz. Také dr. Marek se zvedl a uklonil se. Každému zvlášť.

„Sbohem, pánové.“

Hleděli za ním a kněz vrtěl hlavou: odcházející člověk byl vtělená nešikovnost, vrážel do židli a hostů, a chtěje se omluvit, postavil někomu kufr na nohy. Ostatně místo k východu mířil k telefonním budkám. Teprve teď se básník vysmrkal a přestal potahovat.

„Jestliže dovolíte, otče, zase se klidně posadím. Chtěl jsem již odejít. Ten chlap mi šel na nervy. Mne může čert vzít, když se cizí člověk míchá do rozhovoru... Nehledám žal, otče, hledám pokoru. Víc říci nemohu. Neštěstí lidí mého druhu vězí v tom, že se neumějí hájit.“

Důstojný otec chvíli uvažoval, vrásek na čele přibývalo.

„Dobře, můj milý, hledejte, na začátku každého vítězství je hledání... Mimochodem, nebyl Rilke také Čech?“

„Ledaže by se psalo v Čechách německy.“

Básník, hledající pokoru, maličko ožil, neboť se mu podařilo dát kritikovi tašku, a ten, kdo ji pocítil, pohotově vyhmátl jazykem kazatelské rozhorlení a vložil je umně do řečnické otázky:

„Pokud vím, nežijí v Čechách jen Češi, nezačala se druhá světová válka jakýmisi zamotanými konflikty s Němci právě v Československu?“

„Nevím, a nechci nic vědět o druhé světové válce. Máme přece už mír, či ne?“ Dnes je, zaplat Bůh, 8. prosince 1945. Otče, neměl byste zavolat pana Smitha? Já nemohu pochopit, že zde ještě není.“

Ctihodný otec šel k telefonu volat pana Smitha. Hledal v kapsách drobné a v hlavě vznešené myšlenky. Ale nenašel ani drobné, ani myšlenku, jaká by naplnila duši uspokojením, zamířil k pokladně, aby si rozměnil dolar. Z chumlu minulých slov se několik odpoutalo a obletovalo jeho mozek: „Je přece mír, či ne? Je přece mír, či ne?“ Bude třeba říci něco básníkovi, až se k němu vrátí. Je třeba stále něco říkat lidem. Moudrost, pravdu, duchaplnosti — co ještě? Rozměnil zároveň s dolarem kus nedomyšleného nápadu. Řekne básníkovi: „Víte, co musíte stále hledat? Mír, mír pro sebe a pro druhé.“ Ano, to mu řekne.

Stál v budce a vytáčel číslo. Ale náhle se zarazil, protože zaslechl ze sousední kabiny známý hlas. S falešným anglickým přízvukem. Muž s kufrem!

Ne, důstojný otec není zvědavý a dosud nikdy ho nena-padlo poslouchat telefonní rozhovor neznámého člověka. Nuže, proč teď tedy naslouchá jako kluk u klíčové dírky, proč klade dlaň k uchu, proč tichounce pootvirá nohou dvířka, aby lépe slyšel? A proč jeho prsty tápou blouznivě po obličejí, proč jiskry kazatelského ohně hasnou v jeho očích a rty sebou šhubají jakoby ve vlnách lítosti nebo dojetí? Co slyší, co slyší důstojný otec?

Vrátil se k básníkovi.

„Pan Smith není doma.“

„Proč to říkáte, otče, tak nešťastně? Není-li doma, je na cestě a bude tady, co by dup.“

Básník se již vyzul ze střeviců zoufalce. Ale vklouzl do nich důstojný otec.

„Poslechněte... ten člověk... ten muž s kufrem... Slyšel jsem ho s někým mluvit. Nechtěl jsem poslouchat, ostatně slyšel jsem jen jeho...“

„Well, a co jste vyslechl? Co vás tak vzrušilo?“

„Nedovedu to říci. Snad to byla žena, s kým mluvil... ano, téměř jistě žena! Ale... jako by nebyla z tohoto světa... podle toho, co jí říkal.“

Mladík se bavil. Patrně na svých básnických poutích častěji než pokoru našel škodolibost.

„Žena ze záhrobí? Otče, vy přece jen rozumíte poezii! A co jí vykládal ten váš pozoruhodný krajan Rilkův? No, povíte mi to jindy, tady konečně přichází pan Smith.“

Pan Jones je žertovný človíček. Malý, kulatoučký, usměvavý, pohyblivý, bělostně vousatý a holohlavý.

V jeho úzké, bezokné kanceláři s příliš ostrým elektrickým světlem sedělo i stálo asi pět lidí, čekajících na byt, který jim měl zručný pan Jones vytelefonovat. Telefon pana Jonese drnčel třikrát za minutu a byl pravděpodobně vedle plnicího pera jedinou výzbrojí tohoto bytového agenta. Pan Jones neustále vtípkoval do telefonu jako komik před mikrofonem a s žerty jen tak mimochodem pašoval záležitosti obchodní: provizi, týdenní nájem za pokoj s koupelnou a za pokoj bez koupelny, zálohu na byt o pěti místnostech a cenu starožitného nábytku z uvolněného bytu o dvou místnostech. Mluvil do telefonu a hned zase k čekajícím iluzionistům ve své pracovně. Ti čekající byli nezemsky trpěliví, nebouřili se, ba ani nereptali, když jim pan Jones vytelefonoval místo bytu žert.

„Paní Friedrichová, mám pro vás dobrou zprávu. Nejpozději do května 1946 máte byt v Bronxu. Moment! Haló, Jones je u aparátu. Nazdar, Harry, to je dnes teplo, co? Až se zuby potí! Cože? Voda v potrubí? Jen když tvá stará nezmrzla! Ty dva pokoje budou volné do měsíce nebo do dvou. Co?... Ale kdepak, teď to nejde, majitel je v nemocnici. Jen klid, nevrátí se, jeho lékař mi dal čestné slovo, že nejdéle do dvou měsíců natáhne brčka, je to rakovina konečníku. Co povídáš?... Ne, Harry, ty umřeš

na svou nevymáchanou hubu a ne na rakovinu. Do dvou měsíců se můžeš stěhovat. A ozvi se zase někdy... Ano, paní Friedrichová, ten krásný byt bude v květnu váš.“

„Ale vždyť je prosinec! Co mám zatím dělat?“

„Jet na Floridu, paní Friedrichová! Já na vašem místě... Hele, tady k nám přichází někdo hned už s kufrem! Já jsem, příteli, agent, žádný pan domácí, agent Jones. Moment! Halo, kdo volá? Pan Korda? Jak se máte?... Že si to rozmyslil?... Ztracený dobytek! Hlavu vzhůru, opatřím vám něco jiného. Na shledanou... Tak račte odložit tu svou černou stěhovací rachotinu. Máte za dvěmi víc podobných beden? Čím vám mohu posloužit?“

„Jmenuji se Marek.“

„Jak se daří, pane Marku? Marek, Marek, Ma-rek, tady vás mám na tomhle žlutém lístečku... Je to 106. ulice mezi Columbus Avenue a Amsterdam Avenue, číslo domu 220. Paní Franková vás přijme s otevřenou náručí, už vás očekává, připravte si peníze a vlídná slova, je to baba princmetálová, kdyby byly nějaké obtíže, zatelefonujte a já zasáhnou. Dostanu deset dolarů, prosím. Mnoho štěstí... Haló, tady Jones... Richard Jones... Moment! Pane Larku nebo jak se jmenujete, nechcete tu kraxnu nechat tady a představit se paní Frankové bez ní? Takhle ji neokouzlete!“

„Děkuji vám, chci se hned nastěhovat a jsou tam všechny mé věci.“

„To jich máte opravdu hodně! A jen věci? Zvířata ne račte mít, myslím psa, kočku, rybičky? Inu, jak myslíte. Mnoho štěstí! Haló, tady je Jones, jak se máte paní Kohenová? Jak prosím?... Štěnice? Dejte pokoj! Hodně jich je nebo jen sem tam nějaká? Co máte dělat? Mne se neptejte, v drogerii vám lépe poradí. Moment!...“

Víc dr. Marek neslyšel. Stál na ulici, zametené ledovým větrem. Nebylo ani celých pět hodin odpoledne, ale na New York se již snesl večer s hranicemi barevných světél. Jako by ztemnělé nebe zvolna uléhalo k zemi, proráženo nespočetnými plápolavými čtverčíky a obdélníčky na slitinách mrakodrapů, jejichž obrysy rozmazalo houstnoucí šero.

Dr. Marek ušel jen několik málo kroků. Zastavil se a odpo-

číval, těkaje po fontánách světél, kolem nichž rojení lidí a vozů bylo nejdivočejší.

„Hej, pane, svezu vás, kam máte namířeno? Na nádraží?“

„Děkuji, jdu jenom do 106. ulice, to je pro vás příliš blízko.“

„Nevadí, dáte mi padesát centů, nezapnu ani taxametr, vždyť ten svůj kufr sotva nadzvednete!“

„Tak dobře, je to 106. ulice na západě, číslo domu 220. Teď asi uznáte sám, že je směšné vzít si na takový ždíbec cesty taxík.“

„O. K., sir, dáte mi jenom pětatřicet centů!“

„Ale ne, dám vám padesát, mně nejde o peníze!“

„O peníze jde dnes každému, yes, sir, chudákovi i boháčovi... Son of a bitch!! Viděl jste toho chlapa, jak mi vběhl do cesty? Jiný na mém místě by ho už proměnil v nebožtíka. Jste Němec, pane, nebo Francouz?“

Nikdo neodpovídá. A je to protivné, když vám na slušnou otázku tázaný neřekne ani bú. Šofér se trochu obrací, aby spatřil tvář svého pasažéra. Ne a ne ji zahlédnout. Copak vypadl? Obrací se znovu a znovu. A oddechne si ulehčením, když se za jeho zády ozve konečně hlas cizincův:

„Ne, nejde mi o peníze, potřebuji byt. Především stůl. Mám rád stoly... Už jsme, myslím, na místě.“

Šofér přemýšlí. Svezl v životě mnoho lidí, kteří mu svěřili, co mají na světě rádi, ale pasažéra milujícího stolky dosud ve voze neměl! No, sir! Krčí rameny a zastavuje.

Dům je zvenčí pěkný a ulice tichá. Dr. Marek stojí drahnou chvíli před prahem svého nového domova a dumá. V celém bloku je jedno stavení k nerozeznání od druhého. Všechna jsou červená, pokud skoupá světla neklamou zrak. A všechna mají starodávný dvousloupový vchod. V létě jistě vysedávají za soumraku lidé na schodech pod těmi sloupy a kolem křepčí děti na kolečkových bruslích. Teď však je ulice téměř liduprázdná, jako by lidi a vozy lákaly jen zdroje oslnivých světél — a zde je světél poskrovnu. Zachumlaný chlapec s kapucí na hlavě civí na doktora Marka. V jedné ruce drží pistoli, v druhé svírá nějaké pamlsky.

„Knihy, hlavně knihy, a trochu prádla.“

„Jak se jmenuješ?“

„Ó, já mám směšné jméno, chlapče!“

„Řekni!“

„Václav Marek.“

„Cože? To není žádné jméno. Kde bydlíš?“

„Budu bydlet tady.“

„Já zde bydlím také. Znáš paní Frankovou? Má vousy, hehe. Jí patří přízemí, nám patří první a druhé patro.“

„Pojď, zazvoníme.“

„Jdi sám, já půjdu domů, až mě začnou shánět k večeři. Co doma? Doma se umírá.“

„Kdopak ti tohle řekl?“

„Tatínek to říká mamince. Počkej, strelím do tebe! Bác! Bác!“

„Střlíš rád po lidech?“

„Jen po takových, kteří hned upadnou! S tebou není žádná hra a já už musím jít.“

Kolem projíždělo nákladní auto. Chlapec zastrčil pistoli a pamlsky do kapes, hnal se za vozem a podařilo se mu vzadu se zachytit a vyhoupnout se na příčku. Krkolomný kousek! Naštěstí přijížděl policejní vůz. Před červeným světlem obě auta zastavila. Chlapec se ohlédl, spatřil vozidlo ochránců bezpečnosti a nejistě položil jednu nohu na dlažbu. Vystoupil strážník a zamířil k nezbedovi. Co mu poví? Zahrozil a řekl jen tohle: „Ať se mi, kluku, pevně držíš!“

Dr. Marek se usmíval. Když se usmívá, je jeho obličej smutnější než předtím. Zazvonil.

Přišla mu otevřít rozčuchaná babice v županu.

„Co chcete?“

Znělo to po čertech málo vlídně.

„Jsem dr. Marek a jdu od pana Jonese...“

Proměna ve vráscité, zachmýřené tváři staré ženy i v jejím krákavém hlase byla až podezřele převratná. Ústa se rozšklebila, odhalující falešný chrup, bázlivé oči vzplanuly nadšením a slova zvláčněla mazlivostí tak lepkavou, že se sotva odpoutávala od jazyka a rtů.

„To jste vy! Tak pojdte dál, honem do teploty, vždyť musíte být na kost promrzlý! Dostanete kávu, silnou a hor-

kou, však se mi už voda vaří, pojďte, mladý muži, a ukažte se mi! Inu, právě takového jsem si vás představovala.“

Stařena nepřestávala švitořit. Jako by k dítěti mluvila, napodobujíc jeho žvatlání. Prošli čistou chodbou kolem několika dveří, telefonního automatu, umělé palmy a vstoupili do prostorné, vyhřáté kuchyně. Byla bílá, umytá, uklizená a voněla kávou a kořením.

„Jako doma, jako doma, pěkně odložte, mládenče, posadte se u nás a povězte mi, co chcete mít v pokoji. Jaké záclony, jaký koberec, máte-li rád květiny, kolik chcete příkrývek na postel, svěřte mi vůbec všechno, co máte na srdci. Káva bude na stole, než řeknete švec.“

Dr. Marek pozorně pohlédl na svou bytnou a jeho znepokojení vzrostlo. Stařeniny oči se mu nelíbily, cosi se v nich stále hroutilo, ty oči patřily někomu, kdo se kymácel z jásotu do zoufalství a ze zoufalství do tuposti.

„Ach paní Franková, nejsem zvyklý na tak laskavé přijetí a nevím ani, co říci a jak vám poděkovat. Jsem skromný člověk a chci velmi málo, stačí mi čisté lože, stůl a klid k práci. To je všechno.“

Rekl něco zlého? Ale vždyť si toho vůbec není vědom! Stařeniny oči zmrtvěly na několik dlouhých vteřin, pak se v nich začala hroutit dřívější laskavost v bolest. Také ruce a hlava strnuly. Kdyby se paní Franková procházela s doktorem Markem, jistě by se teď prudce zastavila, zasažena na celém těle nevhodným slovem, vzpomínkou, narážkou, čert ví čím. Strnulost konečně povolila. Stařena uraženě pohodila hlavou, šla k plotně, vrátila se s kávou a v ponuré mlčenlivosti nalávala hostu do šálku. Nevybídla ho, aby si vzal cukr a mléko, jen mu oboje přistrčila gestem raněného člověka.

Host zoufale přemýšlel, jak prolomit uštěpačné ticho.

„Vaše káva je výtečná, paní Franková.“

Tragicky semknuté rty hostitelky se uvolnily a v očích zasvitlo. Pochvala kávy napravila, co předtím dr. Marek způsobil. Co však způsobil a čím?

„Když vzbudím někoho ze svých nájemníků o půlnoci a řeknu — káva je na stole! vyletí rovnýma nohama z postele. Admirál se nechce odtud hnout, jen pro mou kávu.

Ale měl by se stěhovat, má pocuchané nervy, měl by si vzít byt s vyhlídkou na řeku, řeka uklidňuje. To je zvláštní, jak v téhle době i mladí lidé mají špatné nervy, já je mám ze železa. Kdybych byla citlivá, musila bych se utrápit: teď jsou mravy tak uvolněny, že vám co chvíli řekne člověk, u něhož byste se toho nejméně nadál, nějakou hrubost. Vyprávěl vám pan Jones, že u mne bydlí admirál Caldwell?“

„Nevyprávěl.“

„Tak se podívejte! Spolehněte dnes na agenta! Jak může někomu doporučit dům, když nemluví o lidech, copak stavení jsou jen zdi, postel, stůl, záclony a kamna? O mně vám pan Jones také nic neřekl?“

„I řekl, řekl...“

Dr. Marek nemůže potlačit svůj smutný úsměv, patrně si vzpomněl na agentovo doporučení: bába princmetálová! Ježíši Kriste, jen ať tím úsměvem znovu neurazí stařenu s železnými nervy!

Ale kdepak, paní Franková se směje na celé kolo a familiárně poplácuje hosta po ramenou:

„Vždyť já vím, co vám povídal, šelma jedna, ale nic na něho nedejte, on přepíná, co bývalo, už dávno není.“

„Mám také dojem, že pan Jones trochu přepíná. On například nechtěl, abych šel rovnou s kufrem do nového bytu, že prý neudělám dobrý dojem.“

„Tady ho máte! A já ze všeho nejraději pomáhám nájemníkům vybalovat věci. Vezměte si ještě kávu a nebojte se ji srkat, mně nevádí, že mlaskáte.“

Doktoru Markovi ochrnul jazyk. Tak rád by opět pohlédl stařeně do očí, leč netroufá si. Netroufá si ani domyslit podezření, jež mu po dvakráte stará paní vnukla. Bude víc poslouchat než mluvit, vždyť by to bylo hrozné, kdyby... Ne, ne, vše je v pořádku, každý z nás je trochu podivín, či vy si to o sobě nemyslíte?

„Už jsem dost vypil, paní Franková, pěkně vám děkuji, já nesmím mnoho kávy, mé srdce není právě v nejlepším pořádku. Mohl bych teď vidět svůj pokoj?“

„Jak to — svůj pokoj?“

Pane na nebi, co se zase stalo? Rysy paní Frankové jsou ztrhány a falešné zuby vyceněny, jako by se chystaly kousnout.

„Myslím... jak bych to řekl?... Pokoj, v němž budu bydlet...“

„Ten pokoj je snad můj! Nemyslíte?“

„Ovšem... samozřejmě... já...“

„Proč křičíte?“

„Ale vždyť nekřičím, opravdu ne, to se vám jen zdá!“

Bytná probodává nájemníka až k morku. V jejích očích se opět něco hroutí. Co vypluje z trosek? Klid nebo nová bouře? Vyplulo ticho před bouří. Ošklivé ticho, utahující límeček doktora Marka k zalknutí. Vstal.

„Půjdeme?“

Otázka zněla tak nesměle, že téměř žebroula o útrpnost.

„Kam?“

„Kam? Do vašeho pokoje, který mi laskavě pronajmete.“

„To není fair!“

„Pro všechno na světě, co není fair?“

„Už zase křičíte! Není fair, že nečekáte, až já vás vyzvu! Víte, proč každý u mne musí nejdříve vypít kávu, než rozhodnu, zda ho k sobě vezmu? Protože při kávě prohlédnu lidi skrz naskrz. Vás nechci, pane, můžete opravdu jít, ale sám a nikoli do mého pokoje, nýbrž ven, pryč z mého bytu!“

Šílená stařena vystoupila na špičky, zahalila do županu celý krk, jako by jí náhle bylo zima, štitivě ustoupila od zděšeného muže a velitelsky napřáhla ruku ke dveřím.

Když dr. Marek vlekl kufr zpět chodbou, zaslechl za svými zády pronikavý smích. Ohlédl se. Na schodech stál onen chlapec s bouchačkou, krčil se do dřepu a vykřikoval:

„Bác, bác, pum!“

Znovu byl na ulici. Co teď? Belhal se bez cíle a polohlasně k sobě mluvil. Potkal ho černocho a ohlédl se za ním aspoň čtyřikrát, neboť zaslechl, jak komusi neviditelnému muž s kufrem vykládá:

„Co bude, jestliže najdu všude jen blázny? Pak by ovšem nebylo pomoci ani mně ani jim. Nikdy by nepochopili, co jim mohu dát za stůl a ticho, jen za stůl a ticho.“

Černocho dohonila černoška. Přitiskla mohutná prsa k rameni svého muže či milence a udýchaně šeptala: „Já se ho tolik polekala! Není opilý, to by upadl s tím kufrem,

ale mluví k sobě hlasitě. Ó Joe, čekej vždycky na mne před obchodem, když nechceš jít dovnitř a když je tma. Víš, že tady někde nedávno zabili dvě ženské.“

Dr. Marek se zastavil až před stánkem s novinami. Užel tentokrát bez odpočinku půl druhého bloku. Monolog mu dodával síly. Koupil si odpoledník a rozkládal jej, hledaje inzertní část. Vítr dul do rozložených listů jako do plachet. Ne, tady nebylo možno číst. A přece. Přece něco v novinách zaujalo čtenáře tak, že se mu rozhořela tvář a ústa se otevřela jakoby k výkřiku. Nebyl to text, byla to fotografie, fotografie šedivého elegána, vystupujícího z letadla. Dr. Marek se neusmívá, úsměv ho přece zesmutňuje; to, co mu teď rozsvěcuje obličej, je překvapení, naděje a důvěra. Musí honem někam do tepla a ke světlu a především ke stolu, ano, ke stolu. Vrací se do automatu Columbia.

Je-li radost v člověku, je i mimo něj. Vítr již nezmrazuje uši a neleze za nehty, světla jsou pojednou zdroji jakéhosi vnitřního tepla a zářící plošky na mrakodrapech jsou okénka do nebe. Člověk znenadání cítí svou příslušnost k lidem, k tomu mraveništi spěchajících poutníků, jejichž dech činí mrazík zázračně viditelným. Bože, jak dobře je mezi lidmi!

Automat Columbia bzučí jako úl, zvonění v truhle s lístky zní přátelsky na uvítanou, rozpálená děvčata za pultem podávají k čaji a kávě líbezné úsměvy a ještě víc, něco víc, když se sklánějí k lačným zákazníkům. Celý zalidněný prostor je roh hojnosti, tolik jídel, tolik vůní a tolik barev, tolik pestrého sykotu, šumění, žblunkání a škvaření nad přívalem monotónních hlasů.

Nejdřív uložil k jednomu volnému stolku kufr, pak si došel pro sklenici mléka, nedočkavě usedl a lačně vytáhl z kapsy zimníku zmuchlané noviny. Pod obrázkem šedivce, vystupujícího z letadla, byl tento text:

Známý filosof Julius Wagner, bývalý profesor vídeňské university, vrátil se dnes dopoledne do New Yorku z cesty po Evropě. Spojenci a nová rakouská vláda chystají pro tohoto proslulého protifašistického vědce mimořádnou úlohu při obnově kulturního života v Rakousku.

Četl text znovu a znovu a pohlížel na obrázek tak upřeně, že nakonec zdřevěněl, propadnuv se všemi smysly kamsi do jiných časů. Sáhl po sklenici, vypil naráz její obsah, zvedl kufr a nesl jej k telefonním budkám. Chvilí hledal v seznamu, pak si tiše pro sebe opakoval číslo, aby je nezapomněl, zvedl sluchátko a vytácel.

„Mohl bych, prosím, mluvit s profesorem Wagnerem?“

„Kdo volá? Tady je jeho syn. Otec přijde asi za hodinu.“

„Já... jsem bývalý žák profesora Wagnera. Marek, Václav Marek, rád bych...“

„Kde jste? Přijďte k nám.“

Výzva zněla podivuhodně samozřejmě. A vůbec hlas, jenž odpovídal doktoru Markovi, byl nevážný, jako by patřil někomu, kdo žertuje nebo kdo poslouchá jen jedním uchem a nemyslí příliš na to, co říká. Dr. Marek zrudl štěstím i trémou.

„Hrozně rád přijdu, nevím však... jak... já totiž...“

„Neznáte adresu?“

„Znám, prosím, našel jsem ji právě v telefonním seznamu, ale je už večer a je to... trochu daleko...“

„Vždyt' můžete u nás přespat. Tak přijďte. Jakže se vlastně jmenujete?“

„Marek.“

„A odkud znáte otce?“

„Z Vidně, jsem jeho bývalý žák, jak už jsem řekl. Později jsem nechal filosofie a vystudoval medicínu.“

„Výborně. Já dnes potřebuji lékaře, tak spěchejte. Budete u nás brzy? Předpokládám, že jste psychiatr.“

„Ne, internista.“

„Škoda. Na shledanou, a pospěšte si. By the way, máte raději před večerí čistou whisky nebo nějaký cocktail?“

Dlouhé ticho.

„Já... prosím... nevím...“

„Cože?“

Dr. Marek v rozpacích, jež se změnil v křeč, vyrazil ze sebe konečně: „Whisky.“

„Já také. O. K., budete mít whisky.“

KAPITOLA DRUHÁ

PROFESOR WAGNER pocítoval únavu, která nebyla nepříjemná. Vracel se domů autem newyorského starosty (starostův zástupce očekával profesora hned ráno na letišti), a mhouře oči, naslouchal, jak malátnému hroucení jeho údů broukají ukolébavku přátelská, blahopřejná a lichotivá slova těch nespočetných mužů, žen a bab — zejména bab —, jimž byl nucen zasvětit všechn čas po svém příletu. Viděl a slyšel žurnalisty, starostova náměstka, presidenta columbijské university, tajemníky, předsedy a předsedkyně nej-různějších spolků a organizací, sám teď v autu, jako by byl jen divákem, přicházejícím pozdravit profesora Julia Wagnera, a jako by poučoval nějakého nezasvěcence po svém boku: tenhle dlouhán je ze státního departmentu, tato dáma je předsedkyně „Pomoci pro střední Evropu“, tento gentleman se skřipcem je profesor teologie na princetonské universitě. Slyšel znovu řečnit sebe a slyšel řečnit jiné, ale byl příliš líný, aby nad vzkříšenou vidinou ceremonií vymyslel nějaké resumé. Snad to nebyla výhradně lenost, nýbrž i skromnost, jež na povrch dřímotného vědomí připouštěla pouze jedinou zhodnocující myšlenku: Konec-konců — nebyl jsem v Rakousku nadarmo a nevykonal jsem tam nejhorší práci!

Profesor Wagner za katedrou, na politických schůzích, v novinách, v revuích a ve svých knihách potírá nemilostivě fráze. Je úhlavní nepřítel všech plytkých rčení, laicných přirovnání a ustálených soudů. Ale ve stavu únavy, ne zcela nepříjemné, dovoluje vlastním smyslům a citům vlahou lázeň v myšlenkách nikterak nových a dokonce již ne objevitelských nebo výbojných. A tehdy jeho monology, našťástí neslyšitelné, stahují osobnost slavného filosofa kamsi hluboko do přízemí lidské prostřednosti.

Teď právě si říká věty, jaké by jistě nehodlal zaznamenat žádný jeho budoucí životopisec: „Ne, nebyla to nejhorší práce. Našel jsem kompromis, a to je v politice nejdůležitější... Zase tedy doma! Domov, sladký domov!... Byl jsem fotografován přinejmenším pětkrát, škoda že bez starosty...“